

בדרכי קניית הפרישות

עניינה של הפרישות היא עבודת השכל. זה לא מתחיל מהתרגשות או לחץ, אלא - כמו שהרמח"ל הרבה להדגיש - הפרישות היא תוצאה של חשיבה מרובה. הדרך לקנות את הפרישות היא בעזרת השכל. הדרך היא להתבונן, איזהו חכם הרואה את הנולד. הוא רואה את השלכה של הדברים, איזו השלכה נפשית יש להשתקעות בנושא המסויים, אלו דברים עלולים להיוולד בעתיד. ככל שאדם יותר חכם - מתבונן, מסתכל, רואה את ההשלכות - הוא יודע מראש להיזהר, לפרוש. אנשים שהם לא חכמים (במובן של הנקייות) לא מבינים: למה אתה פורש? אין פה שום בעיה הלכתית. לכן, פרוש צריך לדעת שהוא יחיד. הוא לא בא להורות דרך לרבים, הרבים לא רואים את מה שהוא רואה כי ליבם לא נקי עדיין.

אדם שהתנקה בראייתו, הוא רואה את הסכנה כי הוא רואה למרחוק, והוא משנה את הניווט שלו בהתאם. זה שהטבע קורא לתענוגות האלו, שלא רואים את הסכנה - זה חלק מהבעיה. האדם הוא בעל נטייה חזקה לטשטש סכנות, לומר שהכל טוב. יש נטייה לטייח, זה נקרא "פיתוי העיניים". זה מה שמונע מאתנו לראות סכנות.

העיניים הפיזיות רואות רק את הכאן ועכשיו, ואילו עיני השכל יכולות לראות גם לעתיד. המתח בין עיני השכל לעיני החומר הוא גדול מאוד, כי עיני הגוף טוענות מהמציאות - הן לא רואות איפה יש סכנה, זה יותר תחושה מאוד חזקה שאין בעיה. העיניים הן ראיסטיות, הן מציגות תמונה ברורה לכאורה. העיניים האלו משקרות, זה לא פשוט להכריע שעיני השכל חשובות יותר מהעיניים הפיזיות. להכרעה לטובת עיני השכל קוראים מדע. זה אדם שמנתח תהליכים שלא רואים אותם, זה כוחו של איש מדע. בכח התבונה והמחקר הוא צופה את התהליכים והתוצאות, מכח ההתעמקות. זו התחלה של רוח הקודש: שאדם צופה במחשבתו, רואה (לא פיזית) במחשבה ברורה, בהבנה עמוקה של רצף התהליכים.

לכן הנביאים נקראים "רואה" או "צופה". הם מסתכלים ורואים מה שאחרים לא רואים. זה לא קל להיות רואה, אחרים לא מבינים על מה אתה מדבר. זו רוח הקודש, לא קסם אלא התעמקות גדולה בנפש האדם ובמציאות, אחרי נקיית גדולה וחקירות עמוקות. זה לא עניין אינטואיטיבי, הוא יכול להוכיח את מה שהוא רואה. איזהו חכם - הרואה את הנולד. הוא רואה דברים שאחרים לא רואים, סטיות קטנות שאחרים לא שמים לב אליהן, והוא כבר חישב את כל ההשלכות שלה לאורך זמן.

האתגר הגדול בפתחי הפרוש הוא להעדיף את עיני השכל על פני עיני הבשר. זה תהליך לא פשוט של פרידה, הקרבה, העדפה, שלוקח זמן. זה תהליך מאוד עמוק של חכמה. לדעת מהי סברה, מהן השלכות, איך דנים ואיך בוחנים. האוייב הגדול הוא המראה, פיתוי העיניים. ותרא האשה כי טוב העץ למאכל ותאוהו הוא לעיניים - משם הכל התחיל, מהעדפת העיניים הגשמיות על פני המחשבתיות. לכן התורה מזהירה את הדיינים, הנקראים "עיני העדה" - תדעו שלשאר אין עיניים, העיניים שלהם לא טובות.

מי שלא נקי לא רואה כלום, מה לעשות. צריך לטפס על ההר הגבוה, או להיתלות באילן גדול. אדם צריך לברר בשכל שמה שהעיניים מראות לו זה דמיון. אדם רואה איזו עוגה שנראית מבחוץ מאוד טעימה וצבעונית, והעיניים משדרות לו מיד שזה טעים. אבל, בעיני השכל הוא יכול להסתכל ולהבין שזה הרבה פעמים מאכזב, לשכנע את האדם לא להתפתות כל כך מהר.

יש פה עבודה מדעית, לברר שהראיה הבשרנית היא לא מדעית. המדע מחפש התמדה, עיקרון. מה שחוזר על עצמו - סימן שזה נכון, יש פה תופעה. אבל דבר שלא מתמיד, שהוא טוב עכשיו אבל לא טוב עוד חמש דקות - אז הוא לא טוב אמיתי. טוב אמיתי הוא טוב מתמשך, טוב שלא מפסיק. צריך לנתח את הרוע שיש פה, או שקרוב להיוולד. מבט הגיוני מפתח מאיסה. השאלה היא האם הנפש מאמינה לעיניים או לשכל. הנפש היא גולם, כשהיא לומדת להאמין לשכל, אז הכל לאט לאט הולך אחרי השכל, עד שזה ממש מגעיל את האדם. כל כך ברור לשכל שזה דבר מזיק ולא טוב, עד שהנפש נמשכת אחריו.

הנפש היא חומר, היא גולם. מה שתרגיל אותה, היא תתרגל. כשהשכל, המחקר המדעי, מנהל את הדברים - הנפש של האדם משתנה אט אט. הוא מגיע להרגשת סלידה, מרוב שהשכל הוכיח שהדבר שלילי. אין צורך להתלבט, הנפש מגיבה.

זה מצב של רוח הקודש, שהאינסטינקטים הנפשיים זורמים עם המחשבה. זה לא רק הפרידה מהראיה הפיזית, אלא העמקת המחקר השכלי עד שהנפש כך עובדת. זו ממש התחלה של רוח הקודש.

המפתח, אומר הרמח"ל, הוא תהליך למידה ארוך. ללמוד, לחשוב, לחקור, לגלות את השקרים. יש הרבה שקרים שבמבט ראשון נראים יפים ונוצצים אבל הם בעצם כלום. המטרה היא שהמחקר השכלי יתפתח עד כדי שינוי הנפש.

הדרך לפרישות היא לא פנייה ישירה אל הנפש, אלא דרך השכל. פרישות לא מתחילה מהרגשות. הפרישות בסוף מתבטאת ברגשות, אבל זה לא מתחיל משם, אלא מבירורים מדעיים. הבירור המדעי הנוקב, סופו שיוליד השכלות נפשיות.

זו שיטת הרמח"ל - השכל הוא המנצח. כמו שבעבודת המידות הראה הרמח"ל שהדרך להתמודד היא בעזרת העיון השכלי.

זו שיטת הרמח"ל (היו כאלו שדגלו בשיטות אחרות, תנוע המוסר שהעצימה את הרגש. הרמח"ל סובר שהרגש יבוא ממילא, ואילו ר' ישראל סלנטר סבר שצריך לשתף את הרגש בעבודה. הרב קוק צידד בשיטת הרמח"ל).

הרמח"ל לא חושב שהדרך לפרישות היא במעשה, לא עם הארץ חסיד. המעשה הוא התוצאה, לא הדרך. הבירור השכלי, העיוני - הוא העיקר, כל השאר יגיע. גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, תמיד תשקיע בתלמוד, וזה יביא ממילא לידי מעשה.

הרמח"ל מביא דוגמאות לשיטתו.

תענוג המאכל - זה תענוג מאוד מוחש. מאוד קל לצייר את הפער האדיר בין העיניים לבין המדע, הפער מאוד גדול. שם ממש קל לחדד את הפער בין הסיפור של העיניים לבין הסיפור המדעי.

העיניים אומרות שזה מדהים. אנשים מוכן לשלם המון, לדחוף בתור, בשביל אוכל. הטעם, הריח, המראה. תחשוב בהיגיון: כמה זמן אתה נהנה מהאוכל? כמה שניות. אחרי שסיימת לאכול אין עוד הנאה. הנאת השובע היא שווה, לא משנה מה הכנסת לגרון. ההנאה היא בטעם, זה עובר תוך כמה שניות. האם נכון שאני אשקיע יחס, כסף, משאבים וכד' בשביל משהו של כמה שניות? זה הגיוני? צריך לחקור בשכל. זה שיעור מאוד קטן, ברגע שהאוכל עבר את בית הבליעה נגמרה ההנאה. זה כמה שניות.

נמשיך עם ההיגיון. יכול להיות שהדבר הזה לא בריא לך בכלל, ואחר כך תסבול מזה. יש לזה השלכות, להתחשב בהם זה חלק מהמחקר.

תעשה חשבון, שים במחשבון רוח מול הפסד, תבדוק אם שווה או לא. כך וכך השקעה, תאוה וחשק, רווחים מול הפסדים. תראה אם זה שווה.

הגוף מושך, אין לו שכל. העיניים רואות רק את הכאן ועכשיו, את המוחש. עבודת השכל מחדדת את הפער העצום בין ההיגיון למוחש.

יש המון דוגמאות לפערים הגדולים בין העיניים והדמיון לבין המדע. אדם צריך לברר מה טוב ומה רע. כל הנאה בעולם, בדרך כלל נמשכת לזמן מועט מאוד. אדם בעל שכל צריך לחשב את כל ההפסדים מול הרווחים.

תתחיל להיות יותר מדעי. זה דבר ששייך להמון תחומים.

יש הנאות של כבוד. אדם נהנה מכבוד מדומה במשך שתי דקות, ובשביל ההנאה הזו הוא עשה מאבקים ומלחמות, קלקל לעצמו את המידות והנפש, עשה כל מיני נזקים בשביל דבר ששורד כמה דקות. תעשה חשבון, שווה או לא.

ככל שהאדם יותר מדעי, הוא מסוגל להסתכל בביקורתיות והשקפה מבחוץ. הפרוש מביט מהצד במבט מחקרי, מדעי. כשאתה פורש מדבר אתה יכול לחקור אותו, לזהות אם יש בו חוסר היגיון.

אדם נהנה לפתור תשבץ, הוא משקיע בזה כמה דקות. האם הוא באמת נעשה יותר חכם? לא בטוח. לא נוסף לו בהכרח ידע או כישורים שימושיים. האם זה נתן פיתוח נפשי? קידם בבין אדם לחברו או בבין אדם למקום? לא. אז לא הגיוני להשקיע בזה חמש שעות. פרופורציות, בזבז זמן זה חיסרון. במקום לרכוש דברים חדשים אדם חוזר על דבר ידוע מראש, הוא לא מתקדם לשום מקום.

לאט לאט אנחנו מבינים בשכל שזה זלזול בעצמך. תראה מה אתה עושה: אתה משקיע המון זמן בהנאה שלא מקדמת אותי לשום מקום. אני עושה דבר לא הגיוני! הרי אני יכול לעשות דברים הרבה יותר משמעותיים ומועילים באותו זמן. אם אדם עושה סודוקו עם הילד הקטן שלו, יש רווח של קירוב היחסים בינו לבין הילד שלו. צריך לשים לב לתועלת ההגיונית.

ההרגל הוא לא הרגל רגשי או מעשי, זה הרגל עיוני. תפעיל את המוח, תחשוב. זה לא מוח במובן של IQ אלא במובן של כנות. זו התרגלות לחשוב הרבה, זה מוליד אינסטינקט לחשוב הרבה.

אשרי אדם מפחד תמיד, זה טוב. האינסטינקט לא להיות אינסטינקטיבי אלא מחושב. אדם מגיע למצב שהוא לא יכול להיות סתם, הוא חייב לחשוב. זה מצב מעולה, רוח הקודש. אני לא יכול, אני חייב להתבונן, לחקור.

זו דרך של יחידי סגולה. האדם הזה חלק מהזמן מתבודד - בונה את העולם שלו. לאט לאט הוא מביא ברכה גם, אנשים רואים בשיחה איתו שיש לו חשיבה ארוכת טווח, חוץ לקופסה. אם הם אנשים ישרים, הם מבינים שיש פה אדם בעל איכות ששווה לדבר איתו, כי הוא רואה דברים שהם לא רואים. אבל כל זה בזכות שיש לו זמנים שהוא מתבודד - מאפשר לעצמו לחשוב מחשבות ארוכות טווח, לא להיסחף אחרי הזרם.

הוא רואה. כמו שהנביאים היו רואים, הם ראו את הנולד. אדם צריך להרגיל את עצמו לשיטת החיים הזו, כל הזמן להיות שלוש-עשר צעדים קדימה. זו שיטה.

זה תהליך מאוד איטי, תהליך שכלי לימודי. צריך הרבה סבלנות, מעט מעט. הוא צריך לצאת מהסכלות, מהטיפשות.

העיניים הן טפשות, החושים הם מטופשים. לוקח לאדם הרבה זמן לפרוש מזה, התהליך הוא ארוך. אדם צריך ללמוד להסתכל על המציאות אחרת, לראות את ההשלכות והסכנות שבדברים. אנשים רואים אוכל צבעוני, הוא רואה חדר מיון. הוא מזהה את הסכנות, זו חוכמה.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
ובל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.